

Tập trung nguồn lực bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa tại Thủ đô Hà Nội theo tinh thần Luật Thủ đô 2024

TS. NGUYỄN THỊ MỸ LINH

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: nguyenthimylinh83@gmail.com

Nhận ngày 18 tháng 9 năm 2025; chấp nhận đăng tháng 12 năm 2025.

Tóm tắt: Thủ đô Hà Nội hiện lưu giữ hơn 6.000 di tích lịch sử văn hóa, một kho tàng quý giá góp phần làm nên bản sắc Thăng Long - Hà Nội. Tuy nhiên, trước áp lực đô thị hóa và hạn chế về nguồn lực, công tác bảo tồn và phát huy giá trị các di tích đang đối mặt với nhiều thách thức. Luật Thủ đô (sửa đổi) năm 2024, có hiệu lực từ 01/01/2025, được kỳ vọng tạo hành lang pháp lý mới để Hà Nội bảo vệ và phát huy hiệu quả giá trị di tích. Bài viết phân tích những nội dung cốt lõi của Luật Thủ đô 2024 liên quan đến công tác bảo tồn di tích lịch sử văn hóa; đánh giá thực trạng triển khai trong thời gian đầu luật có hiệu lực; đồng thời đề xuất một số giải pháp nhằm huy động và sử dụng hiệu quả các nguồn lực trong việc bảo vệ, phát huy giá trị các di tích trên địa bàn Thủ đô.

Từ khóa: Luật Thủ đô 2024; đầu tư nguồn lực; di tích lịch sử văn hóa; bảo tồn di tích; quản lý di tích.

Abstract: Hanoi currently preserves more than 6,000 cultural-historical relics, a valuable heritage that contributes to the identity of Thăng Long - Hanoi. However, under the pressure of urbanization and limited resources, the preservation and promotion of these relics face numerous challenges. The revised Capital Law (2024), effective from January 1, 2025, was expected to create a new legal framework for Hanoi to protect and promote the value of its relics more effectively. This article analyzes key provisions of the Capital Law 2024 related to relic preservation; evaluates implementation during the initial period of the law's enforcement; and proposes solutions to mobilize and use resources effectively for the protection and promotion of cultural-historical relics in the capital.

Keywords: Capital Law 2024; resource investment; cultural - historical relics; relic preservation; relic management.

1. Những điểm mới trong Luật Thủ đô (sửa đổi) 2024 liên quan đến bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa

Trong suốt quá trình lãnh đạo sự nghiệp xây dựng và đổi mới đất nước, Đảng và Nhà nước luôn coi trọng nhiệm vụ xây dựng văn hóa, con người Việt Nam, xác định đây là nhiệm vụ trọng tâm, cốt lõi nhằm phát huy nguồn lực nội sinh để xây dựng và phát triển bền vững đất nước, trong đó có nhiệm vụ bảo tồn và gìn giữ các di tích lịch sử văn hóa của dân tộc. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI của Đảng khẳng định: "Nhà nước cùng với nhân dân xây dựng những cơ sở vật chất - kỹ thuật cần

thiết cho văn hóa và nghệ thuật, giữ gìn và tôn tạo những di tích lịch sử, văn hóa"⁽¹⁾. Nghị quyết số 33 - NQ/TW nhấn mạnh: "Huy động sức mạnh của toàn xã hội nhằm bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa truyền thống" Bảo tồn, tôn tạo các di tích lịch sử văn hóa tiêu biểu, phục vụ giáo dục truyền thống và phát triển kinh tế; gắn kết bảo tồn, phát huy di sản văn hóa với phát triển du lịch"⁽²⁾. Văn kiện Đại hội lần thứ XIII của Đảng tiếp tục đề ra nhiệm vụ, giải pháp cho công tác bảo tồn và phát huy di sản văn hóa: "Tăng cường công tác bảo tồn, tôn tạo và phát huy các giá trị văn hóa vật thể, phi vật thể, các di tích lịch sử văn hóa"⁽³⁾. Có thể thấy, bảo tồn và

phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa giữ vai trò quan trọng trong công cuộc xây dựng và phát triển đất nước và sự nghiệp phát triển văn hóa, con người Việt Nam.

Tại Thủ đô Hà Nội ngàn năm văn hiến, Văn kiện Đại hội XVII của Đảng bộ thành phố Hà Nội xác định văn hóa là nguồn lực nội sinh quan trọng để xây dựng Thủ đô phát triển bền vững. Đại hội Đảng bộ thành phố lần thứ XVIII diễn ra vào quý IV/2025 cũng hướng tới nội dung thể hiện tính gương mẫu, tính thời đại, văn hóa, con người Hà Nội. Quyết định số 1259/QĐ - TTg ngày 26/7/2011 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt □Quy hoạch chung phát triển Hà Nội đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2050□đề ra mục tiêu xây dựng Thủ đô Hà Nội phát triển bền vững, có hệ thống cơ sở hạ tầng và kỹ thuật đồng bộ, hiện đại, phát triển hài hòa giữa văn hóa, bảo tồn di sản, di tích lịch sử với phát triển kinh tế. Ngày 11/10/2024, Ủy ban nhân dân Thành phố Hà Nội ban hành Kế hoạch số 294/KH-UBND về việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa trên địa bàn Thành phố đến năm 2025 và các năm tiếp theo.

Thủ đô Hà Nội có được bộ luật cho riêng mình, được Quốc hội khóa XIII thông qua tại kỳ họp thứ tư, ngày 21/12/2012. Luật Thủ đô ra đời cho thấy sự quan tâm rất lớn của Đảng, Nhà nước và nhân dân cả nước đối với sự phát triển của Thủ đô, đồng thời cũng cho thấy vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng của Hà Nội. Chính thức có hiệu lực thi hành từ 01/7/2013, các cơ chế, chính sách của Luật được từng bước đi vào cuộc sống, góp phần phát triển kinh tế xã hội và công tác quản lý trên địa bàn Thủ đô. Tuy nhiên, trong thời gian hơn 10 năm thực hiện, Luật Thủ đô cũng bộc lộ một số bất cập, còn thiếu các quy định đặc thù. Trên lĩnh vực văn hóa, việc khai thác, bảo tồn và phát huy các di tích lịch sử văn hóa còn chưa tương xứng với tiềm năng, thế mạnh của Thủ đô; công tác xã hội hóa, huy động và sử dụng các nguồn lực xã hội trong phát triển văn hóa còn hạn chế□

Trước tình hình đó, Luật Thủ đô sửa đổi năm 2024 là thực sự cần thiết. Đây được coi là văn bản pháp lý có vai trò quan trọng trong việc quy định vị trí, vai trò, trách nhiệm, chính sách xây dựng, phát triển và bảo vệ Thủ đô. Luật Thủ đô sửa đổi năm

2024 có những điều khoản quy định cụ thể về Tổ chức chính quyền đô thị; về xây dựng, phát triển, quản lý và bảo vệ Thủ đô; về tài chính, ngân sách và huy động nguồn lực phát triển Thủ đô; về liên kết, phát triển vùng; về hoạt động giám sát, kiểm tra, thanh tra và trách nhiệm xây dựng, phát triển, quản lý, bảo vệ Thủ đô. Trong lĩnh vực văn hóa, Luật Thủ đô 2024 tạo thêm hành lang pháp lý, cơ chế đặc thù vượt trội để Hà Nội có điều kiện thuận lợi để phát triển nhanh, bền vững. Một trong những nội dung đột phá của Luật là việc xác lập cơ chế đặc thù trong bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa, coi đây là trụ cột quan trọng trong định hướng phát triển bền vững và có bản sắc của Thủ đô.

So với Luật Thủ đô 2012, Luật Thủ đô 2024 có một số điểm mới đáng chú ý liên quan trực tiếp đến bảo tồn di tích lịch sử văn hóa, cụ thể:

Luật Thủ đô 2024 phân quyền mạnh mẽ cho chính quyền Thành phố Hà Nội. Khoản 4, Điều 21 giao cho Hội đồng nhân dân Thành phố Hà Nội thẩm quyền: □Ban hành danh mục các khu vực, di tích, di sản, công trình cần tập trung nguồn lực để bảo vệ, phát huy giá trị văn hóa; danh mục ô phố, tuyến phố đặc trưng, có giá trị văn hóa, lịch sử; danh mục công trình kiến trúc có giá trị để phục hồi, bảo vệ, phát huy giá trị; quy định việc lập hồ sơ quản lý công trình kiến trúc có giá trị, việc hỗ trợ cá nhân, tổ chức cải tạo, bảo vệ khu vực, công trình kiến trúc có giá trị có nhiều chủ sở hữu□ Quy định này có tính chất mở đường, góp phần tháo gỡ nút thắt trong công tác phân cấp quản lý và cho phép Hà Nội chủ động hơn trong các hoạt động bảo tồn. Đặc biệt, Luật đã đề cập trực tiếp đến việc hỗ trợ tổ chức, cá nhân trong cải tạo, bảo vệ công trình kiến trúc có giá trị mà có nhiều chủ sở hữu. Đây là vấn đề tồn tại nhiều năm nay trong công tác bảo tồn di sản đô thị, do thiếu cơ chế phối hợp và phân định trách nhiệm giữa các bên liên quan. Điều này tạo cơ sở pháp lý cho việc xã hội hóa công tác bảo tồn, huy động các nguồn lực ngoài ngân sách nhà nước, mở rộng sự tham gia của cộng đồng, tổ chức và cá nhân trong bảo tồn di sản.

Luật Thủ đô 2024 cụ thể hơn các khu vực, di tích, di sản, công trình cần tập trung nguồn lực để bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa bao gồm các di tích lịch sử tại khu vực Ba Đình, khu vực Hồ Hoàn Kiếm,

khu vực Hồ Tây; các di tích lịch sử liên quan đến Chủ tịch Hồ Chí Minh; di tích Trung tâm Hoàng Thành Thăng Long, Văn Miếu Quốc Tử Giám, các phố cổ, làng cổ, làng nghề, các công trình kiến trúc có giá trị... và các di tích đặc biệt, các di tích quốc gia, bảo vật quốc gia, các di tích, di sản văn hóa được Unesco công nhận. Điều này thể hiện tư duy tiếp cận toàn diện, không chỉ bảo tồn không gian, kiến trúc mà còn giữ gìn tập quán, lối sống, nghề thủ công, các lễ hội truyền thống - những yếu tố tạo nên bản sắc văn hóa Thăng Long - Hà Nội. Việc quy định cụ thể này mang lại nhiều ưu điểm nổi bật như: góp phần tăng tính minh bạch và định hướng rõ ràng trong quản lý di sản, giúp các cấp chính quyền, các cơ quan quản lý văn hóa xác định rõ trọng tâm ưu tiên đầu tư, bảo tồn; tạo cơ sở pháp lý cụ thể để phân bổ nguồn lực, thiết lập cơ chế tài chính đặc thù nhất là trong bối cảnh nguồn ngân sách còn hạn chế, trong khi số lượng di tích trên địa bàn Thủ đô là rất lớn.

Một điểm quan trọng khác nữa là Luật Thủ đô 2024 cũng quy định gắn bảo tồn di tích với quy hoạch phát triển đô thị, yêu cầu quy hoạch, xây dựng, cải tạo đô thị phải đảm bảo không làm ảnh hưởng đến cảnh quan, không gian văn hóa và kiến trúc của các khu vực di sản. Nhiều khu vực được đưa vào danh mục là những không gian đô thị quan trọng như khu Ba Đình, Hồ Hoàn Kiếm, Hồ Tây đều là những nơi vừa có giá trị văn hóa cao, vừa là trung tâm chính trị - hành chính, du lịch - dịch vụ. Việc xác định các khu vực này là đối tượng ưu tiên giúp kết nối hài hòa giữa bảo tồn di sản với phát triển kinh tế - xã hội, điểm quan trọng trong việc giải quyết mâu thuẫn giữa phát triển hạ tầng đô thị và bảo vệ giá trị truyền thống.

Bên cạnh đó, Luật Thủ đô 2024 đặt ra yêu cầu về sự tham gia toàn diện của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội trong công tác bảo vệ di sản. Điều 5 của Luật xác định rõ: nhiệm vụ xây dựng, phát triển, quản lý và bảo vệ Thủ đô (trong đó có việc gìn giữ và phát huy giá trị các di tích lịch sử, văn hóa) là trách nhiệm thường xuyên, trực tiếp và liên tục của chính quyền các cấp và người dân Thủ đô. Đồng thời, đây cũng là nghĩa vụ chung của các cơ quan, tổ chức, lực lượng vũ trang và nhân dân trên phạm vi cả nước. Cách tiếp cận này mở rộng phạm vi trách

nhiệm và tạo điều kiện thuận lợi để huy động sức mạnh tập thể, đặc biệt là vai trò của cộng đồng trong quá trình bảo tồn và phát triển giá trị di sản văn hóa Hà Nội.

Ngoài ra, Luật còn tích hợp nội dung văn hóa - di sản vào trong các định hướng lớn như: phát triển không gian văn hóa đô thị; xây dựng trung tâm công nghiệp văn hóa; bảo tồn di sản gắn với phát triển du lịch bền vững; phát triển nông thôn Thủ đô theo hướng sinh thái, trong đó lồng ghép các yếu tố văn hóa, truyền thống địa phương. Như vậy, tư duy bảo tồn di sản không còn tách rời khỏi chiến lược phát triển tổng thể, mà trở thành một cấu phần quan trọng trong việc xây dựng Thủ đô [văn hiến - văn minh - hiện đại] như mục tiêu đã đề ra trong Lời nói đầu và Điều 1 của Luật.

Có thể khẳng định, Luật Thủ đô 2024 đánh dấu một bước tiến quan trọng trong việc thể chế hóa định hướng phát triển Thủ đô Hà Nội, đồng thời thiết lập một khuôn khổ pháp lý đặc thù nhằm huy động hiệu quả các nguồn lực cho công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử, văn hóa. Đây cũng là cơ sở để đưa văn hóa trở thành một trong những trụ cột chính trong chiến lược phát triển toàn diện và bền vững của Hà Nội trong giai đoạn tới.

2. Thực tiễn triển khai Luật Thủ đô (sửa đổi) 2024 với việc tập trung nguồn lực bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa Hà Nội

Sau khi Luật Thủ đô 2024 được Quốc hội thông qua, thành phố Hà Nội đã nhanh chóng triển khai các bước cụ thể hóa nhằm đưa luật vào cuộc sống và đạt được những kết quả bước đầu.

Một trong những động thái tích cực đầu tiên là Thành phố Hà Nội đã kịp thời ban hành các văn bản cụ thể hóa Luật. Ngay trong quý II/2025, Hội đồng nhân dân Thành phố Hà Nội ban hành Nghị quyết số 24/NQ - HĐND ngày 29/4/2025 về việc xác lập danh mục các khu vực, di tích, di sản, công trình cần tập trung nguồn lực để bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa; các tuyến phố, ô phố có giá trị lịch sử; và danh mục các công trình kiến trúc có giá trị cần được phục hồi, bảo vệ. Nghị quyết này thể hiện sự chủ động, quyết liệt của chính quyền thành phố trong việc thực hiện khoản 3 và khoản 4 Điều 21 của Luật Thủ đô 2024, đồng thời là căn cứ quan trọng để lập kế hoạch

phân bổ ngân sách, kêu gọi xã hội hóa, cũng như quản lý chặt chẽ các hoạt động đầu tư xây dựng trong khu vực có di sản.

Bên cạnh đó, công tác bảo vệ di sản đã được lồng ghép một cách chủ động vào quy hoạch phát triển đô thị của Thủ đô. Theo Quyết định số 1668/QĐ - TTg ngày 27/12/2024 của Thủ tướng Chính phủ về điều chỉnh Quy hoạch chung Thủ đô Hà Nội đến năm 2045, tầm nhìn đến năm 2065, các khu vực đặc thù như: khu trung tâm chính trị Ba Đình, khu phố cổ Hà Nội, khu phố cũ, Hồ Gươm - phụ cận, khu vực Hồ Tây, khu trung tâm Hoàng Thành Thăng Long, Văn Miếu - Quốc Tử Giám... đều được xác định là đối tượng cần bảo tồn nghiêm ngặt. Việc tích hợp nội dung bảo tồn di tích vào quy hoạch phát triển đô thị thể hiện sự thay đổi tư duy từ bảo tồn bị động sang bảo tồn gắn với phát triển bền vững.

Cùng với bảo tồn, hoạt động phát huy giá trị di sản cũng được Hà Nội đẩy mạnh thông qua các sự kiện văn hóa, truyền thông, gắn bảo tồn di tích với phát triển công nghiệp văn hóa và du lịch bền vững. Nhiều sự kiện văn hóa - du lịch được tổ chức tại không gian các di tích lịch sử trọng điểm như Hồ Gươm, Văn Miếu - Quốc Tử Giám, Lăng cô Đường Lâm[□] đã góp phần đưa di sản đến gần hơn với cộng đồng và du khách. Đặc biệt, sự kiện A80 kỷ niệm 80 năm Cách mạng Tháng Tám và Quốc khánh 2/9 không chỉ là hoạt động chính trị, văn hóa có ý nghĩa lớn đối với cả nước, mà còn là cơ hội thực tiễn để Thủ đô Hà Nội triển khai hiệu quả các quy định của Luật Thủ đô 2024 trong lĩnh vực bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa. Thông qua việc tổ chức chuỗi hoạt động tại các không gian văn hóa trọng điểm như Quảng trường Ba Đình, Hồ Hoàn Kiếm, phố cổ, Hoàng thành Thăng Long..., sự kiện đã góp phần làm sống dậy giá trị di tích trong đời sống hiện đại, đồng thời huy động sự tham gia rộng rãi của các nguồn lực xã hội, từ ngân sách nhà nước, doanh nghiệp đến cộng đồng dân cư. Sự kiện cũng là phép thử cho cơ chế phối hợp đa ngành, liên cấp trong việc bảo đảm hạ tầng, an toàn di tích, cảnh quan, vệ sinh, truyền thông..., qua đó thúc đẩy quá trình xã hội hóa công tác bảo tồn di sản đô thị theo đúng tinh thần của Luật Thủ đô 2024.

Không chỉ dừng lại ở chính sách và truyền thông,

Hà Nội cũng đã huy động được nguồn lực tài chính đáng kể cho công tác trùng tu, nâng cấp hàng loạt di tích đang xuống cấp nghiêm trọng. Các nguồn lực này không chỉ đến từ ngân sách nhà nước, mà còn đến từ các tổ chức, doanh nghiệp và cá nhân có trách nhiệm với văn hóa. Nhiều địa phương đã phát huy vai trò của cộng đồng dân cư trong việc gìn giữ di tích gắn với làng nghề, dòng họ, đình chùa truyền thống, từ đó tạo sự gắn bó giữa bảo tồn di tích và sinh hoạt văn hóa tại cơ sở. Song song với việc huy động tài chính, Hà Nội cũng đẩy mạnh ứng dụng công nghệ hiện đại trong bảo tồn di sản. Dự án số hóa toàn bộ di tích Hà Nội theo công nghệ 3D - 360⁰ đang được triển khai mạnh mẽ, không chỉ giúp xây dựng cơ sở dữ liệu số về hiện trạng, kiến trúc, giá trị lịch sử - văn hóa của từng di tích, mà còn phục vụ hiệu quả cho công tác quản lý, giáo dục và phát triển du lịch.

Mặc dù đã đạt được những kết quả tích cực, song trong quá trình huy động và sử dụng nguồn lực cho công tác bảo vệ, phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thành phố Hà Nội vẫn đang đối mặt với không ít những khó khăn, thách thức cả về cơ chế, con người lẫn thực tiễn triển khai.

Trước hết, danh mục di tích cần bảo vệ mới chỉ được ban hành ở bước đầu, chưa bao quát đầy đủ. Nghị quyết số 24/NQ - HĐND mới chỉ là đợt công bố đầu tiên, chủ yếu tập trung vào các khu vực nội đô lịch sử. Trong khi đó, nhiều di tích, làng cổ, làng nghề, công trình kiến trúc có giá trị ở ngoại thành hoặc các vùng chuyển tiếp đô thị - nông thôn vẫn chưa được đưa vào danh mục ưu tiên, dẫn đến nguy cơ bị xâm hại do quá trình đô thị hóa thiếu kiểm soát.

Tiếp theo, cơ chế phối hợp và phân cấp trong bảo tồn di sản vẫn còn bất cập. Việc phân định trách nhiệm giữa các cấp chính quyền và giữa các sở, ngành (văn hóa, xây dựng, quy hoạch kiến trúc[□]) chưa thật sự rõ ràng. Hơn nữa, trong bối cảnh sáp nhập một số cơ quan, đơn vị và thực hiện chính quyền hai cấp, đang ở giai đoạn bước đầu nên ít nhiều cũng gặp khó khăn, vướng mắc. Một số di tích có nhiều chủ sở hữu hoặc thuộc sở hữu tư nhân vẫn chưa có hướng dẫn cụ thể về hỗ trợ cải tạo, bảo vệ theo quy định của Luật, đặc biệt là trong các trường hợp liên quan đến cải tạo công trình kiến trúc có giá

trị trong khu vực dân cư đông đúc.

Một thách thức đáng kể nữa là nguồn lực tài chính, nhân lực cho công tác bảo tồn còn hạn chế. Dù Luật đã tạo hành lang pháp lý cho việc huy động xã hội hóa, song việc thu hút đầu tư tư nhân vào công tác bảo tồn di tích còn gặp nhiều rào cản về thủ tục, lợi ích và cơ chế phối hợp. Nguồn ngân sách nhà nước cho bảo tồn vẫn chủ yếu tập trung vào một số công trình trọng điểm, chưa đủ để bao quát toàn bộ hệ thống di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thành phố.

Bên cạnh đó, nhận thức cộng đồng về bảo tồn di sản vẫn chưa đồng đều. Trong một số trường hợp, người dân sinh sống trong hoặc gần khu vực di sản chưa có ý thức đầy đủ trong việc gìn giữ cảnh quan, kiến trúc truyền thống. Việc cải tạo, coi nói nhà ở tùy tiện, hoặc sử dụng di tích sai mục đích vẫn còn diễn ra ở một số nơi, đặt ra yêu cầu phải tăng cường công tác tuyên truyền, giáo dục văn hóa cộng đồng.

Đáng chú ý, áp lực phát triển đô thị đang tạo ra những xung đột không nhỏ với nhiệm vụ bảo tồn di tích. Nhiều công trình mới, dự án hạ tầng lớn tiếm cận hoặc chồng lấn không gian di sản, gây biến dạng cảnh quan và ảnh hưởng đến giá trị nguyên gốc của di tích.

Những thách thức trên đặt ra yêu cầu cần thiết phải có các giải pháp đồng bộ, mạnh mẽ và lâu dài, không chỉ về nguồn lực mà còn về cơ chế phối hợp, nâng cao năng lực quản lý và phát huy vai trò cộng đồng. Chỉ khi tháo gỡ những nút thắt này, Hà Nội mới thực sự hiện thực hóa mục tiêu "bảo tồn để phát triển" theo đúng tinh thần Luật Thủ đô 2024.

3. Hướng tới tập trung nguồn lực bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa tại Hà Nội theo tinh thần Luật Thủ đô 2024

Việc luật hóa các cơ chế đặc thù cho Thủ đô mới chỉ là điều kiện cần; điều kiện đủ nằm ở quá trình tổ chức thực hiện có hiệu quả. Trong bối cảnh đó, việc xây dựng các giải pháp khả thi, phù hợp với thực tiễn là yêu cầu cấp thiết nhằm phát huy giá trị di sản một cách bền vững. Để tập trung nguồn lực bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa tại Thủ đô Hà Nội theo tinh thần Luật Thủ đô 2024 có thể hướng tới một số giải pháp cụ thể sau:

Một là, tiếp tục hoàn thiện cơ chế, chính sách

thực thi Luật Thủ đô 2024. Cần cụ thể hóa các quy định về phân cấp, phân quyền giữa các cơ quan nhà nước trong quản lý di tích, nhất là đối với những công trình có nhiều chủ sở hữu hoặc liên quan đến cộng đồng dân cư. Bên cạnh đó, cần có hướng dẫn chi tiết về trình tự, thủ tục lựa chọn danh mục di tích ưu tiên bảo tồn, tiêu chí phân bổ ngân sách và quy định về tỷ lệ vốn đối ứng trong các dự án xã hội hóa bảo tồn di tích. Những vấn đề này nếu không được làm rõ sẽ tiếp tục là "nút thắt" trong triển khai thực tế, nhất là tại các khu vực có mật độ di tích dày đặc như phố cổ, làng cổ hay làng nghề truyền thống. Ngoài ra, cần ban hành cơ chế khuyến khích cụ thể đối với các tổ chức, cá nhân tham gia đầu tư, đóng góp tài chính, kỹ thuật hoặc ý tưởng vào quá trình bảo tồn di sản văn hóa. Đây là điều kiện quan trọng để thúc đẩy xã hội hóa, đa dạng hóa nguồn lực cho công tác bảo tồn, giảm gánh nặng cho ngân sách nhà nước và tăng cường sự tham gia của cộng đồng trong gìn giữ giá trị văn hóa Thủ đô.

Hai là, rà soát, phân loại và xây dựng danh mục di tích ưu tiên đầu tư theo chiến lược dài hạn. Trước thực tế Hà Nội có số lượng di tích lớn và phân bố không đồng đều, việc rà soát, phân loại và xây dựng danh mục di tích ưu tiên đầu tư là giải pháp cần thiết nhằm bảo đảm sử dụng hiệu quả nguồn lực. Việc phân loại cần dựa trên các tiêu chí khoa học như giá trị lịch sử - văn hóa, hiện trạng bảo tồn, mức độ ảnh hưởng đến cộng đồng và khả năng phát huy. Trên cơ sở đó, thành phố cần ban hành danh mục di tích ưu tiên theo từng giai đoạn, làm căn cứ phân bổ ngân sách, kêu gọi xã hội hóa và tổ chức giám sát triển khai. Đây cũng là bước quan trọng để gắn công tác bảo tồn với quy hoạch đô thị và phát triển du lịch văn hóa một cách bền vững.

Ba là, tăng cường huy động và đa dạng hóa nguồn lực. Công tác bảo tồn và phát huy giá trị di tích lịch sử văn hóa tại Hà Nội đòi hỏi nguồn lực lớn, trong khi ngân sách nhà nước chỉ có thể đáp ứng một phần. Vì vậy, việc huy động và sử dụng hiệu quả các nguồn lực xã hội, nguồn lực quốc tế là giải pháp mang tính chiến lược, nhằm đảm bảo tính bền vững cho các chương trình bảo tồn. Trên cơ sở các quy định mới của Luật Thủ đô 2024, Hà Nội cần xây dựng cơ chế ưu đãi cụ thể nhằm thu hút tổ chức, cá

nhân tham gia đầu tư, tài trợ hoặc đồng hành trong công tác bảo tồn, như miễn giảm thuế, công khai minh bạch quá trình đóng góp và tạo điều kiện tiếp cận không gian di sản. Đồng thời, việc tăng cường hợp tác với các tổ chức quốc tế có kinh nghiệm và uy tín như UNESCO, JICA (Nhật Bản), Viện Goethe (Đức) cần được ưu tiên nhằm tranh thủ nguồn lực tài chính, chuyên môn và công nghệ bảo tồn hiện đại.

Bốn là, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao trong lĩnh vực văn hóa và quản lý nhà nước về văn hóa. Quán triệt quan điểm của Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng: “Đào tạo và phát triển đội ngũ cán bộ lãnh đạo, chỉ đạo, tham mưu trong lĩnh vực văn hóa, văn nghệ, nhất là cán bộ chủ chốt thực sự am hiểu về văn hóa, có phẩm chất, bản lĩnh, năng lực chuyên môn, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ”⁽⁴⁾ và theo đúng tinh thần Luật Thủ đô 2024 nhấn mạnh việc thu hút, trọng dụng nhân tài. Tích cực phát hiện, lựa chọn, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ quản lý văn hóa; mở các lớp bồi dưỡng, đào tạo ngắn hạn và dài hạn trong nước và nước ngoài tạo điều kiện phát triển các kỹ năng đặc thù đối với đội ngũ cán bộ văn hóa. Bên cạnh đó, cũng cần nghiên cứu, đề xuất chính sách đãi ngộ hợp lý, điều chỉnh chế độ tiền lương, trợ cấp đối với những người làm công tác văn hóa, đảm bảo cho họ có nguồn thu nhập ổn định, yên tâm công tác và cống hiến.

Năm là, tập trung nguồn lực tiếp tục phát triển hoạt động quảng bá, phát triển du lịch, xây dựng các sản phẩm du lịch hấp dẫn gắn kết với các di tích lịch sử văn hóa, phản ánh những nét đặc trưng của Thủ đô. Cần tiếp tục phát huy, có những nghiên cứu, tính toán để xây dựng các sản phẩm du lịch, làm mới các chủ đề du lịch trên cơ sở gắn với các yếu tố văn hóa bản địa truyền thống và hiện đại, mở rộng đối tượng du khách để lan tỏa giá trị và đặc trưng của di tích lịch sử văn hóa của mảnh đất ngàn năm văn hiến. Để hoạt động quảng bá, xúc tiến du lịch Thủ đô ngày càng phát triển trong thời đại Cách mạng 4.0 cần liên tục ứng dụng công nghệ thông tin, không ngừng cập nhật, đổi mới phương pháp, kịp thời thích ứng trước những thay đổi của công nghệ.

Sáu là, phát huy vai trò của người dân trong công tác bảo vệ, gìn giữ các di tích lịch sử văn hóa tại Thủ

đô. Nhân dân không chỉ là lực lượng trực tiếp tham gia vào quá trình bảo tồn và lan tỏa giá trị di sản, mà còn thường là những người đầu tiên phát hiện ra giá trị tiềm ẩn của các di tích, hoặc kịp thời phát hiện các dấu hiệu xuống cấp, hư hỏng cần can thiệp. Do đó cần khuyến khích, trao quyền và tạo điều kiện để người dân, đặc biệt là cộng đồng dân cư cư trú xung quanh di tích tham gia bảo vệ, khai thác di sản một cách phù hợp, gắn với quyền lợi cụ thể. Đồng thời cần đẩy mạnh các hoạt động truyền thông, giáo dục di sản trong trường học, khu dân cư, đặc biệt nhấn mạnh vai trò của di tích không chỉ là quá khứ mà còn là tài nguyên cho phát triển hiện tại và tương lai.

Hà Nội ngàn năm văn hiến không chỉ lưu giữ những giá trị lịch sử, văn hóa sâu sắc mà còn là nơi hội tụ, kết tinh và lan tỏa bản sắc dân tộc qua hệ thống di tích đa dạng, phong phú. Sự ra đời của Luật Thủ đô (sửa đổi) năm 2024, có hiệu lực từ ngày 01/01/2025, là bước tiến quan trọng trong việc hoàn thiện thể chế pháp lý, tạo điều kiện để Hà Nội chủ động hơn trong phân bổ nguồn lực, tổ chức không gian, cũng như thực hiện các chính sách đặc thù để bảo vệ và phát huy các giá trị văn hóa tiêu biểu. Tuy nhiên, để Luật Thủ đô 2024 thực sự đi vào cuộc sống và tạo chuyển biến rõ nét trong công tác bảo tồn di tích, cần sự vào cuộc đồng bộ của cả hệ thống chính trị, chính quyền các cấp và sự đồng hành của cộng đồng dân cư. Trong kỷ nguyên đô thị hóa và toàn cầu hóa, việc bảo tồn và phát huy giá trị các di tích lịch sử văn hóa không chỉ là trách nhiệm của riêng Thủ đô mà còn là nghĩa vụ chung của toàn xã hội trong công cuộc gìn giữ ký ức dân tộc, xây dựng nền tảng cho sự phát triển bền vững./.

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam (2006), *Văn kiện Đảng, Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, tr.426.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam (1998), *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, tr.63.

(3) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, T.2, tr.135.

(4) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, T.1, tr.146.